

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

BESLUT
2018-11-22

Diarienummer
511-10484-2016
Dossienummer
1435-2241

Sida
1(10)

Naturavdelningen
Ingvar Olofsson
010-224 56 76

Beslut om bildande av naturreservatet Underslös i Tanums kommun

Innehåll

Beslut om bildande m.m.
Syftet med naturreservatet
Skälen för Länsstyrelsens beslut
Beslut om föreskrifter
Ärendets handläggning
Länsstyrelsens bedömning och motivering
Upplysningar
Ersättningstalan
Kungörelse
Hur man överklagar

Bilagor

Bilaga 1a. Beslutskarta
Bilaga 1b. Beslutskarta
Bilaga 2. Översiktskarta
Bilaga 3. Skötselplan med bilagor
Bilaga 4. Sakägarförteckning
Bilaga 5. Sändlista

Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Naturreservatet Underslös
NVR ID:	2045170
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Tanums kommun
Ungefärlig mittpunkt:	N 6515432, E 293044 SWEREF99
Lägesbeskrivning:	Cirka 4 km öster om Tanumshede
Fastigheter och ägare:	<i>Enligt sakägarförteckning (bilaga 4)</i>
Nyttjanderättsinnehavare:	<i>Enligt sakägarförteckning (bilaga 4)</i>
Areal (ha):	41,4
Förvaltare:	Västkuststiftelsen
Naturgeografisk region:	21 a. Dalslands kuperade skogslandskap

Beslut om bildande m.m.

Länsstyrelsen förklarar det område som avgränsats på kartan i bilaga 1a som naturreservat. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken.

Naturreservatets gränser ska märkas ut i terrängen.

Namnet ska vara Naturreservatet Underslös.

Beslutet riktar sig till allmänheten, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet.

I enlighet med 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan för naturreservatets långsiktiga vård.

Länsstyrelsen utser Västkoststiftelsen som förvaltare av naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 21 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara och utveckla opåverkad barrskog och ekkrattskog som inte varit föremål för något skogsbruk,
- bevara och utveckla triviallövskog med ädellövinslag, lövblandad barrskog och ädellövskog,
- bevara rödlistade arter och signalarter inom grupperna svampar, lavar, mossor och kärlväxter,
- gynna förekomsten av död ved, och
- friluftsliv ska kunna bedrivas i området och besökare ska uppleva områdets orördhet och vildmarkskaraktär.

Syftet ska uppnås genom att:

- skogen lämnas till i huvudsak fri utveckling,
- avverkningar, gallringar, granplantering och annat produktionsinriktat skogsbruk förbjuds,
- naturvårdande skötselinsatser utförs i tre områden där ek och bok dominerar,
- exploatering av området genom bebyggelse, vägdragning m m förbjuds, och
- området görs mer tillgängligt genom anläggandet av en parkeringsplats och uppsättande av informationstavlor.

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Det aktuella området omfattar skogsmark som fram till slutet av 1860-talet till stora delar bestod av ljunghed som betades. Området domineras av tallskog med inslag

av barrblandskog, lövblandad barrskog, triviallövskog med ädellövinslag (ekkrattskog) och ädellövskog. Vissa tallar är sannolikt ca 200 år och vissa ekar ca 150 år. Död ved förekommer i form av torrakor och lågor. Området bedöms som helhet ha höga naturvärden med hänsyn till den stora variationen av naturtyper, ålder, trädarter och vildmarkskaraktären. I stora delar av området saknas helt spår av skogsbruk.

Områdets naturvärden skulle försvinna om skogsbruk bedrevs. Naturvärdena i området är följaktligen oförenliga med konventionella skogsbruksmetoder och annan exploatering. Genom naturreservatsbildning undanröjs dessa hot. Naturreservatet ökar också allmänhetens möjlighet till naturupplevelser.

Beslut om föreskrifter

Länsstyrelsen beslutar att följande föreskrifter ska gälla i naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken.

- A. *Föreskrifter om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden (7 kap. 5 § miljöbalken)*

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. uppföra byggnad eller anläggning,
2. anlägga väg,
3. anlägga luft- eller markledning, stängsel eller hägnad,
4. anordna upplag,
5. borra, gräva, schakta, utfylla, tippa, dika eller dämna,
6. avverka, ta bort, flytta, upparbeta eller på annat sätt skada levande eller döda träd eller buskar, såväl stående som liggande,
7. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, kalk eller gödselmedel, och
8. framföra motordrivet fordon. Förbudet gäller inte i samband med uttransport av fällt vilt med s.k. älgrigare, fyrhjuling eller motsvarande.

Föreskrifter enligt A ovan gäller inte i följande fall:

- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som framgår under B.
- Vid reparation, underhåll och trädssäkring av befintliga elledningar, vajrar med tillhörande markförankring för telemast. Markskador ska då om möjligt undvikas, men uppkommer markskador ska de repareras.
- Vid reparation och underhåll av befintlig väg.
- Framföra motordrivet fordon till och från hus enligt beslutskarta, bilaga 1b.
- Framföra motordrivet fordon på befintlig väg.

B. Föreskrifter om skyldighet att tåla visst intrång (7 kap 6 § miljöbalken)

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar uppförs/anläggs och att följande åtgärder vidtas.

1. Naturreservatet märks ut i terrängen.
2. Parkeringsplats anläggs samt informationstavlor sätts upp.
3. Ringbarkning eller nedtagning av barrträd för att gynna vissa lövträd.
4. Rójning av gran och slyuppslag samt ringbarkning och veteranisering av vissa lövträd i tre delområden där ek och bok dominerar, enligt karta i bilaga 1a.
5. Undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

C. Ordningsföreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet (7 kap. 30 § miljöbalken)

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. Sätta upp skylt, tavla, affisch, eller göra inskrift.
2. Skada levande träd och buskar, samt skada eller ta bort döda träd.

Ärendets handläggning

Frågan om områdesskydd initierades år 2015 genom att ägaren till fastigheten Underslös 1:6 anmälde del av fastigheten för reservatsbildning inom ramen för projektet Nya Komet. Överenskommelse om intrångsersättning har tecknats med fastighetens ägare.

Carl Jentzen, Telia Net Fastigheter AB och Ellevio AB, har som berörda mark- och sakägare, förelagts enligt 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att yttra sig över förslag till beslut med föreskrifter och skötselplan.

Förslaget har även remitterats till Tanums kommun, Skogsstyrelsen, Sveriges Geologiska Undersökning (SGU) och Försvarmakten.

LRF Västra Götaland, Mellersta Götalands jordägarförening, Naturskyddsföreningen, Friluftsförbundet och ägare till berörda grannfastigheter har fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande.

Tanums kommun är positivt inställd till ett starkare skydd för dessa miljöer samt skötselplanen som syftar till att säkra att naturvärdena bevaras och stärks.

Skogsstyrelsen ställer sig positiv till bildandet av naturreservatet. Skogsstyrelsen påtalar att bränning kan övervägas som skötselåtgärd för att utveckla skogens naturvärden. Även mindre insatser som ringbarkning/veteranisering av grupper med bok nämns i yttrandet. Länsstyrelsen bedömer att naturvårdsbränning är olämpligt att genomföra som skötselåtgärd med hänsyn till de byggnader och anläggningar som är belägna i omedelbar närhet till naturreservatet. Skogsstyrelsens synpunkter har i övrigt inarbetats i skötselplanen.

Ellevio AB anser att naturreservatet inte får förhindra möjligheten att ha kvar det befintliga elnätet i området. Det pågår för närvarande ett projekt i området där luftledningen ska byggas om från friledning till hängkabel. Dessutom kommer den befintliga stolpstationen raderas och bytas till markstation. Länsstyrelsen har i ett tidigt skede informerats om den planerade ombyggnationen av elledningar och stolpstation. Enligt Länsstyrelsen kommer denna ombyggnation inte att strida mot syftena med naturreservatet. Dock måste ansökan om dispens inlämnas efter att beslutet om naturreservatet har vunnit laga kraft.

Försvarsmakten bedömer att villkoren med tillhörande undantag inte kommer att begränsa den verksamhet som myndigheten bedriver inom det aktuella riksintresset.

Länsstyrelsens bedömning och motivering

Beskrivning av naturreservatet

Stora delar av naturreservatet har fram till slutet av 1860-talet utgjorts av ljunghed som betades hårt. Därefter har skogen tagit över området successivt. I områdets västra del dominerar hållmark med stort inslag av tall. Denna del präglas stort av de säregna geologiska förhållandena med inslag av små sprickdalar och bergbranter som korsar stora delar av området i sydvästlig-nordostlig riktning och i sydostlig-nordvästlig riktning. I de små sprickdalarna och längs bergbranterna finns ett stort inslag av ekkrattskog.

I områdets östra del är jordtäcket något tjockare jämfört med hållmarskområdet i väster. Här är lövinslaget större och det finns även ett par öppna fattigkärr. Död ved i form av torrträd påträffas framför allt spritt på hållmarkerna och i sprickdalarna. I naturreservatet finns även mindre inslag av ädellövskog med bok och ek. Frånvaron av modernt skogsbruk är påfallande. Förekomsten av död ved i olika nedbrytningsstadier är god.

En mer utförlig beskrivning av området lämnas i skötselplanen.

Motivering av beslutet

Naturreservatet Underslös har en mängd skogsbiologiskt viktiga strukturer så som äldre träd och död ved som är ovanliga i dagens, av skogsbruk präglade landskap. Sedan lång tid tillbaka har ytterst få skogsbruksåtgärder vidtagits. Frånvaron av skogsbruk är en förutsättning som har möjliggjort nybildning av dessa viktiga strukturer. Detta har resulterat i en mosaikartad skog där delar utgör så kallade värdekärnor och andra delar som är på väg att bli värdekärnor. Dessa värden är av grundläggande vikt för att bevara livsformer som är knutna till områden med mer naturlig skogsdynamik.

Rödlistade arter och signalarter (lavar, svampar, mossor och insekter) som är knutna till gamla träd och död ved skulle försvinna om skogsbruk eller annan exploatering tillåts. För att skydda områdets värden behövs ett förbud mot skogsbruksåtgärder. Naturreservatets föreskrifter är utformade så att syftet med reservatet ska uppnås. Skogsbruksåtgärder påverkar den naturliga processen och successionen, således bör området lämnas åt fri utveckling med naturliga processer.

Genom naturreservatsbildning undanröjs dessa hot och förutsättningarna för bevarande av naturskogsmiljön, med dess strukturer och därtill hörande arter, förbättras.

Naturvårdande skötselinsatser i mindre omfattning ska dock utföras för att säkerställa överlevnaden och utvecklingen av lövträd (främst bok och ek). Dessa åtgärder kan ske utan att områdets orörda karaktär påverkas negativt.

Urvalet av reservatsförslaget har gjorts i enlighet med de nationella och regionala strategierna för formellt skydd av skog (från 2017 respektive 2006). Avgörande urvalskriterium har varit områdets bitvis höga värden på beståndsnivå. Skyddet av Underslös bidrar också till det ekologiskt funktionella nätverk av områden i landskapet som förvaltas för att bevara biologisk mångfald. Utifrån perspektivet grön infrastruktur bidrar skyddet av Underslös till möjligheten för arter att sprida och förflytta sig i landskapet.

Konsekvensutredning

I enlighet med vad som sägs i 4 och 5 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, bedömer Länsstyrelsen att de föreslagna ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § MB innebär så begränsade kostnadsmässiga och andra konsekvenser att det saknas skäl för konsekvensutredning av regelgivning.

Beslutets förenlighet med riksintressen, planer och områdesbestämmelser

Naturreservatet ligger ca 0,6 km öster om det av UNESCO utsedda världsarvsområdet Tanums hållristningsområde och riksintresseområdet för kulturmiljövården (3 kap. 6 § miljöbalken).

Enligt Tanums kommuns översiktsplan 2030, antagen av kommunfullmäktige 19 juni 2017, ligger naturreservatet inom ett geografiskt rekommendationsområde som har angetts som Landsbygd. Bland de värden som redovisas för detta område är landskapets mosaik med varierande livsmiljöer, stora sammanhängande skogsområden och sammanhängande opåverkade områden.

I maj 2008 pekade Energimyndigheten ut riksintresseområden för vindkraft i hela landet enligt en schablonmodell. Fyra områden i Tanums kommun utpekades med en total area av ca 34 km². Den 21 december 2009 antog Tanums kommun ett tillägg till översiktsplan 2002 på temat Vindkraft (vann laga kraft den 29 december 2012). I den översiktliga planeringen ska en avvägning ske mellan de allmänna intressen och riksintressen som kommer i konflikt eller på annat sätt konkurrerar med varandra. I detta tematiska tillägg finns utpekade områden för utbyggnad av vindkraftverk samt vindkraftsfria områden.

Efter Energimyndighetens uppdatering av riksintresseområden för vindbruk 2015 finns det i Tanums kommun nu tre områden, varav ett delvis sammanfaller med ett utbyggnadsområde för vindkraft, medan det för de två övriga saknas stöd för utbyggnad enligt vindkraftsplanen. I de senare fallen prioriterar kommunen andra, motstående intressen framför vindkraftsutbyggnad. Ett av dessa riksintresseområden för vindbruk angränsar till världsarvsområdet (nu benämnt objekt ID 34). Naturreservatet Underslös ligger delvis i detta riksintresseområde för vindbruk, men där kommunen således prioriterar andra motstående intressen framför vindbruk. I

Tanums kommuns tillägg till översiktsplan 2002 på temat Vindkraft redovisas detta område istället som vindkraftsfria områden (område C:7 och C:15). I detta fallet är det av UNESCO utsedda världsarvsområdet och riksintresseområdet för kulturmiljövärden (3 kap. 6 § miljöbalken) som kommunen prioriterar framför vindbruk. Länsstyrelsen har i sitt yttrande över tillägget till översiktsplanen 2002 på temat Vindkraft, lämnat sitt stöd avseende kommunens uppfattning. Enligt Tanums kommuns nu gällande översiktsplan 2030 gäller rekommendationerna i Vindkraftsplannen från 2009 fortsatt. I Länsstyrelsens yttrande 2013 (dnr 421-31357-13) över Energimyndighetens förslag till uppdatering av riksintresseområden för vindbruk angavs att området med objekt ID 69 (motsvarande nuvarande området med objekt ID 34) är olämpligt för vindbruk med hänsyn till ett bevarat världsarv tillika riksintresse för kulturmiljövärd.

Naturreservatet ligger inom område av riksintresse för totalförsvaret enligt 3 kap. 9 § miljöbalken (övrigt influensområde, objekt ID TM0535). Försvarsmakten har i yttrande bedömt att villkoren med tillhörande undantag inte kommer att begränsa den verksamhet som myndigheten bedriver inom det aktuella riksintresset.

I anslutning till naturreservatets norra gräns finns ett potentiellt förorenat område (ID nr 155642). Mellan åren 1990-1995 fanns här en fabrik som tillverkade sprängämnen. Fabriken är nermonterat och kvar på platsen finns endast några mindre förvaringsbyggnader. Länsstyrelsen bedömer att området har den lägsta riskklassen, (klass 4, liten risk).

Miljömål

Naturreservatet utgör ett led i arbetet med att uppnå det av riksdagen antagna miljömålen "Levande skogar" och "Ett rikt växt- och djurliv".

Intresseprövning

Med hänsyn till områdets värden och naturreservatets syften kommer pågående markanvändning i form av skogsbruk att avsevärt försvåras. Länsstyrelsen bedömer att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat. Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark och växt- och djurliv. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken finner Länsstyrelsen att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Hushållningsbestämmelser

Naturreservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna för mark och vattenområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken och med den för området gällande översiktsplanen.

Upplysningar

Dispens från föreskrifterna m.m.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med naturreservatet. Om det finns synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet (7 kap. 7 § miljöbalken).

Skogsvårdslagen

Genom beslutet om naturreservat följer att skogsvårdslagens bestämmelser upphör att gälla, i hela naturreservatet, då skogsbruk förbjuds enligt A Föreskrifterna, (se 4 § Skogsvårdslagen (SFS 1979:429)).

Därmed har markägaren inte längre något ansvar enligt 29 § skogsvårdslagen för att bekämpa eller förebygga insektshärjning i skog.

Annan lagstiftning gäller som vanligt

Vid sidan av föreskrifterna för naturreservatet gäller annan lagstiftning som vanligt, t.ex. följande:

- Regler om körning i terräng enligt terrängkörningslagen och terrängkörningsförfordningen.
- Regler om fridlysning av växter och djur enligt miljöbalken och artskyddsförfordningen.
- Kulturmiljölagen.
- Jaktlagstiftningen.
- Lagstiftningen om Skydd mot olyckor, t.ex. generella eldningsförbud.
- Räddningslagen, t.ex. efterbevakningsansvar vid brand.

Reservatets gränser

Reservatets gränser sammanfaller delvis med befintliga fastighetsgränser, se bilaga 1a. Även efter justeringar av sådana fastighetsgränser i kartan, t.ex. efter fastighetsbestämning eller inmätning av gräns, ska reservatsgränsen anses följa fastighetsgräns i berörd del.

Förvaltare och förvaltningsuppgifter

- Förvaltare är Väst kuststiftelsen.
- Naturreservatets gränser märks ut i terrängen genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
- Förvaltningen bedrivs enligt den skötselplan som fastställts av Länsstyrelsen. Skötselplanen ska ligga till grund för naturreservatets skötsel och ska vid behov revideras.

Ersättningstalan

Om överenskommelse om ersättning inte kan träffas, måste sakägare som vill göra anspråk på ersättning eller inlösen väcka talan i Mark- och miljödomstolen som får avgöra ersättningsfrågan. Sådan talan måste enligt 31 kap. 13 § miljöbalken lämnas in till Mark- och miljödomstolen inom ett år efter att detta beslut vunnit laga kraft, i annat fall förlorar sakägaren rätten till ersättning.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling och i Bohusläningen, Strömstads Tidning/N. Bohuslän och Göteborgs-Posten (GP).

Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken träder i kraft den dag som framgår av kungörelsen i Länsstyrelsens författningssamling och gäller omedelbart även om de överklagas.

I detta ärende har länsöverdirektör Lisbeth Schultze beslutat. Naturvårdshandläggare Ingvar Olofsson har varit föredragande. I handläggningen har också deltagit avdelningschef Sven Swedberg, enhetschef Johan Jannert, planarkitekt Maria Freiholtz och länsjurist Anders Hjalmarsson.

Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Lisbeth Schultze

Ingvar Olofsson

Så här överklagar du Länsstyrelsens beslut

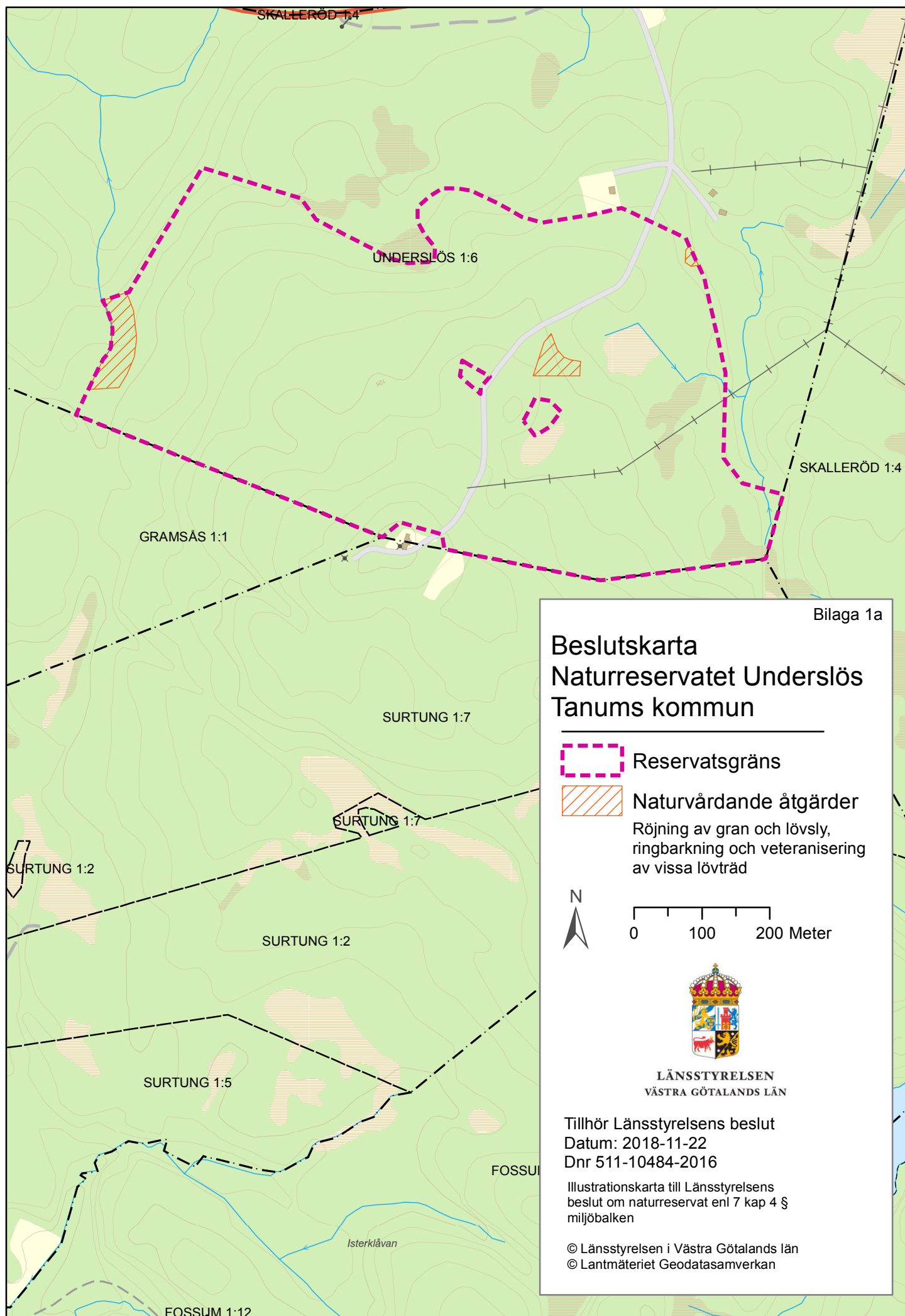
Länsstyrelsens beslut kan överklagas hos regeringen. **Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Länsstyrelsen.** Länsstyrelsens e-postadress är vastragotaland@lansstyrelsen.se. Skickar du med vanlig post är adressen Länsstyrelsen i Västra Götalands län, 403 40 Göteborg.

Har överklagandet kommit in i rätt tid överlämnar Länsstyrelsen överklagandet och handlingarna till regeringen.

Överklagandet ska ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor** från den dag du fick del av beslutet. Är du osäker på när tiden går ut kan du kontakta Länsstyrelsen.

Överklagandet ska vara skriftligt. I skrivelsen ska du ange

- ditt namn, adress, telefonnummer och eventuell e-postadress,
- vilket beslut du överklagar, till exempel genom att ange beslutsdatum och ärendets diarienummer, samt
- hur du anser att Länsstyrelsens beslut ska ändras och varför det ska ändras.

UNDERSLÖS 1:6

Bilaga 1b

Beslutskarta Naturreservatet Underslös Tanums kommun

- Reservatsgräns
- Område som inte ingår i naturreservatet
- Tillåtet att framföra motordrivet fordon till och från hus (Undantag från föreskrift A.8)

0 50 100 Meter

Tillhör Länsstyrelsens beslut.

Datum: 2018-11-22

Dnr 511-10484-2016

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Illustrationskarta till Länsstyrelsens
beslut om naturreservat enl 7 kap 4 §
miljöbalken

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

1:4

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

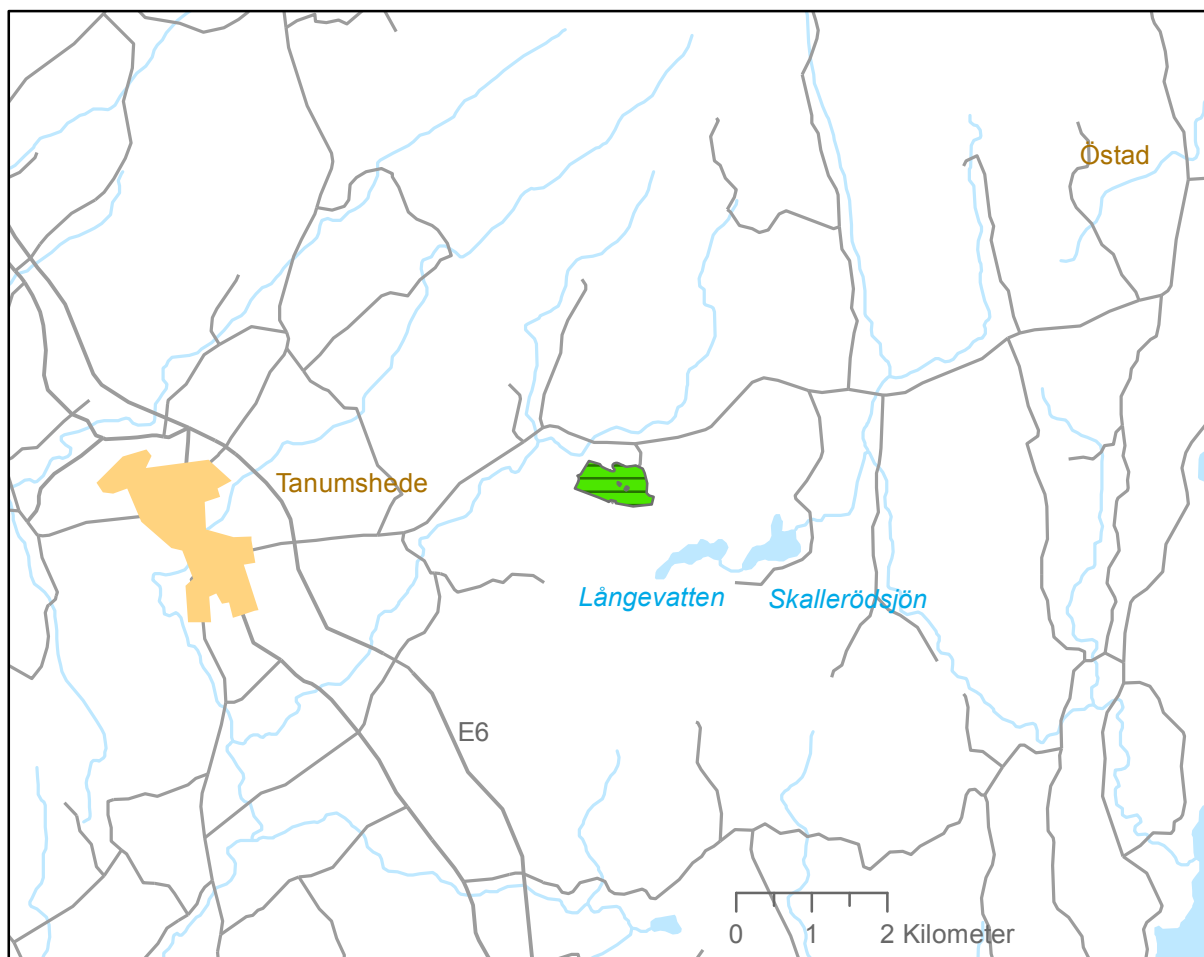
Bilaga 2

Dnr 511-10484-2016

Beslut 2018-11-22

ÖVERSIKTSKARTA

Naturreservatet Underslös Tanums kommun

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

2018-11-22

Diarienummer
511-10484-2016

Sida
1(15)

Skötselplan för naturreservatet Underslös i Tanums kommun

Foto: Länsstyrelsen, september 2016.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning	3
1. Sammanfattning	4
1.1 Syfte.....	4
1.2 Fakta om området och dess skötsel	4
2. Beskrivning av området	4
2.1 Uppgifter om naturreservatet	4
2.2 Allmän beskrivning av området	5
2.3 Andra bevarandevärden	8
2.4 Övrig bebyggelse och anläggningar.....	8
3. Skötsel och bevarandemål.....	9
3.2 Bevarandemål.....	9
3.3 Skötselområden med mål och åtgärder	9
4. Friluftsliv.....	11
5. Gränsmarkering.....	11
6. Uppföljning	11
6.1 Dokumentation av skötselåtgärder	11
6.2 Bevarandemål och gynnsamt tillstånd	12
6.3 Revidering av skötselplanen	12
7. Planerad förvaltning	12
8. Referenser	12

BILAGOR

- 3.1 Karta - Skötselplanekarta
- 3.2 Tabell 1 – Arter
- 3.3 Tabell 2 – Naturtyper

Inledning

Skötselplanen beskriver vad som ska göras i naturreservatet, när och hur ofta det ska göras. Den fastställer också vad som är viktigast att göra om reservatsförvaltaren, d v s den som är ansvarig för naturreservatets skötsel, behöver prioritera. Förutom reservatsförvaltaren vänder sig skötselplanen till markägaren och andra intressenter.

Skötselplanen är uppdelad i två delar, A och B. Den första delen är en beskrivande del. Där anges bland annat naturreservatets syften och vilka natur- och bevarandevärden som finns i naturreservatet. Den andra delen av skötselplanen beskriver naturreservatets bevarandemål och hur naturreservatet ska skötas.

DEL A – BESKRIVNING

1. Sammanfattning

1.1 Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara och utveckla opåverkad barrskog och ekkrattskog som inte varit föremål för något skogsbruk,
- bevara och utveckla triviallövskog med ädellövinslag, lövblandad barrskog, ädellövskog och granskog,
- bevara rödlistade arter och signalarter inom grupperna svampar, lavar, mossor och kärlväxter,
- gynna förekomsten av död ved, och
- friluftsliv ska kunna bedrivas i området och besökare ska uppleva områdets orördhet och vildmarkskaraktär.

Syftet ska tryggas genom att:

- skogen lämnas till i huvudsak fri utveckling,
- avverkningar, gallringar, granplantering och annat produktionsinriktat skogsbruk förbjuds,
- naturvårdande skötselinsatser utförs i tre områden där ek och bok dominerar,
- exploatering av området genom bebyggelse, vägdragning m m förbjuds, och
- området görs mer tillgängligt genom anläggandet av en parkeringsplats och uppsättande av informationstavlor.

Naturreservatets syften styr vilka föreskrifter (regler) som gäller i naturreservatet och ifall skötsel behövs för att syftena med naturreservatet ska kunna uppfyllas.

1.2 Fakta om området och dess skötsel

Reservatsområdet utgörs av del av fastigheten Underslös 1:6. Skötseln utgår från att i huvudsak låta barrskogen och ekkrattskogen utvecklas fritt. Detta resulterar i naturligt bildande av död ved och solbelysta luckor i skogen. Naturvårdande skötselinsatser i mindre omfattning ska dock utföras för att säkerställa överlevnaden och utvecklingen av lövträd (ek och bok). Två informationstavlor sätts upp, en i anslutning till naturreservatsgränsen, och en i anslutning till en besöksparkering.

2. Beskrivning av området

2.1 Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Naturreservatet Underslös
NVR ID:	2045170
Län:	Västra Götalands län
Kommuner:	Tanums kommun
Ungefärlig mittpunkt:	N 6515432, E 293044 SWEREF99

Fastighet:	Underslös 1:6
Lägesbeskrivning:	Cirka 4 km öster om Tanumshede
Areal (ha):	41,4 ha
Förvaltare:	Västkuststiftelsen
Naturgeografisk region:	21 a. Dalslands kuperade skogslandskap

2.2 Allmän beskrivning av området

Topografi och läge

De högst belägna delarna ligger i södra delen av reservatet. Terrängen sluttar i etager mot väst, nord och öst. Området ligger mellan 90 och 150 meter över havet och är därmed beläget under högsta kustlinjen.

Geologi och hydrologi

Berggrunden i reservatet består av bohusgranit som är en ca 0,9 – 1,0 miljarder år gammal bergart. Öppna hållmarker dominerar i området och jordtäcket är i övrigt relativt tunt. I den östra delen finns mindre inslag av torv. Områdets västra del präglas stort av de säregna geologiska förhållandena med inslag av små sprickdalar och bergbranter som korsar stora delar av området i sydvästlig-nordöstlig riktning och i sydöstlig-nordvästlig riktning. I sprickdalarna och längs bergbranter är lodytor vanligt förekommande. Några av sprickdalarna främst i sydöstlig-nordvästlig riktning är också vattenförande. I västra delen finns en mindre grotta.

Årsmedelnederbörden ligger på 800 - 900 mm/år. Avrinningen från naturreservatet sker till Anräsälven som mynnar norr om Fjällbacka.

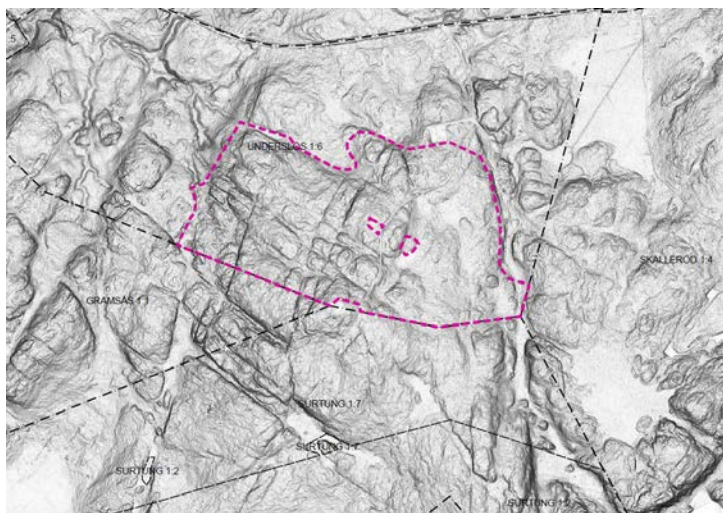

Fig. 1. Sprickdalar och branter som korsar området. (terränglutning, från nationell höjdmodell, WMS)

Mindre grotta i naturreservatets västra del. Foto: Länsstyrelsen, augusti 2018.

Historisk markanvändning

Det nu berörda markområdet utgörs historiskt av f d utmarker till gården Underslös. Såsom många andra skogsområden i norra Bohuslän har detta område genomgått stora förändringar när det gäller mänskligt markutnyttjande de senaste 500 åren.

Men de stora skogliga förändringarna inträdde redan i mitten av 1500-talet då vattensågen kom och trävaruhandeln ökade. Behovet av trä ökade sedan successivt och Bohuslän blev alltmer trädlöst under 1600-talet. Ved behövdes till silltunnor, hus och som bränsle till trankokerierna. Även timmerexport förekom.

Gården Underslös var ett militieboställe i kung Karl XI:s indelningsverk från 1684. Istället för att uttasa till soldat blev boställets innehavare en typ av statstjänsteman i form av statsanställd soldat som då förfogade över bostället och även hade rätt att tillgodoräkna sig avkastningen på fastigheten. Jorden på dessa boställen var kronojord och kronan ägde även bostället.

Under 1700-talet och fram till mitten av 1800-talet var utmarkområdet troligen mer eller mindre trädlöst och betet var hårt. Den långvariga betestraditionen motverkade en förnygring av träden. I utmarker och beteshagar kom istället ljungen in och tog så småningom över gräsväxten. Ljungen gav visserligen ett bra bete, men när den blev för hög och fick hårda kvistar brändes den för att få ny, späd ljungvegetation. Bränningen, som skedde med 5-10 års intervall, skadade träd och ibland hela skogsbestånd. Följden på sikt blev att allt fler och allt större ljunghedar bredde ut sig på den forna skogens bekostnad. Troligen fanns då bara enstaka träd och buskar kvar.

I slutet av 1860-talet skaffade sig Hushållningssällskapet besittningsrätt via arrende över utmarkerna på militiebostället Underslös. Syftet med besittningsrätten var att öka allmänhetens intresse för skogsplantering inom de skoglösa delarna av landskapet. Delar av Underslös utmarker planterades då med gran, tall, lärk och björk. Från 1870-talet och framåt lade Hushållningssällskapet i länet ner stora belopp på skogsodling och skogsvård, särskilt i "fjällbygdernas" kala ljunghedsområden. Detta sågs till en början med oblida ögon av de småbrukare som av hävd haft sina

betesmarker här. Men så småningom slog den nya tidens jordbruk igenom med vallodling och mindre betesgång, och då försvann ljunghedens ekonomiska värde.

En plantskola etablerades också på gården i slutet av 1860-talet och en skogsplanterare anställdes. Militiebostället Underslös överlämnades 1892 till skogsväsendet som kronopark och inägojorden utarrenderades till en kronojägare. Domänverket ägde sedan området fram till 1992.

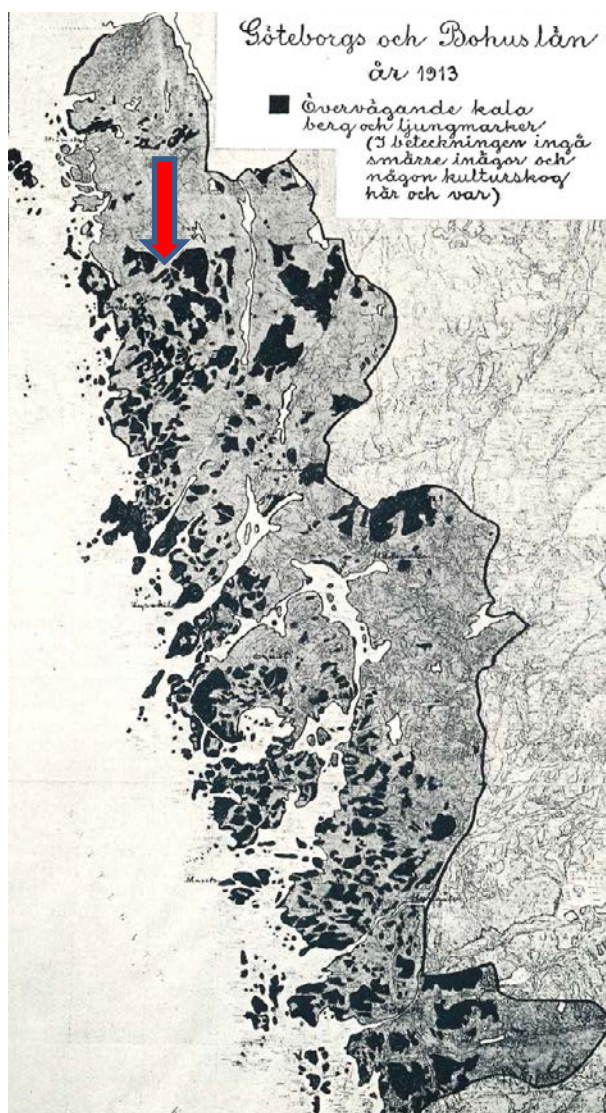

Fig 2. I Bohuslän fanns landets största, sammanhängande ljunghedsområden. Underslös ligger i ett av dessa då förekommande större ljunghedsområden (se röd pil) (Lindner, 1935).

Naturbeskrivning

Betet i området vid Underslös upphörde förmodligen i slutet av 1860-talet. Därefter har tallskog långsamt brett ut sig på områdets hållmarker. De högsta delarna av området når 150 m ö h. Vissa tallar är sannolikt uppemot 200 år. I områdets lägre partier med lite tjockare jordtäcken och fuktigare stråk förekommer lövträd såsom ek, björk, asp, klibbal, bok och även gran. Självsådd bergtall kan också påträffas.

I de små sprickdalarna och längs bergbranterna finns ett stort inslag av ekkrattskog. De äldsta ekarna är förmodligen uppemot 150 år. I områdets västra del förekommer naturtyperna tallskog (delvis impediment), barrblandskog, lövblandad barrskog, triviallövskog med ädellövinslag (ekkrattskog) och ädellövskog.

I områdets östra del är jordtäcket något tjockare jämfört med hållmarksområdet i väster. I detta område förekommer naturtyperna tallskog (delvis impediment), barrblandskog, lövblandad barrskog och ädellövskog. I övrigt finns även ett par öppna fattigkärr. Död ved i form av torrträd påträffas framför allt spritt på hållmarkerna och i sprickdalarna. Lågor är dock mer vanligt förekommande i hela området. Skogsbruk i form av borttagning av gran har endast förekommit i mindre delar med ädellövskog där medelgrov bok och ek dominerar.

Hållmark i västra delen. Foto: Länsstyrelsen, september 2016.

2.3 Andra bevarandevärden

Kulturhistoriska bevarandevärden

Det finns inga kända fornlämningar inom naturreservatet.

Friluftslivsvärden

Områdets orördhet medverkar till att upplevelsevärdet är stort för det rörliga friluftslivet. Underslös naturreservat ligger ca 4 km från Tanumshede samhälle.

2.4 Övrig bebyggelse och anläggningar

I omedelbar anslutning, söder om naturreservatet, finns en större telemast med tillhörande byggnader. Telemasten och byggnaderna ägs av Telia AB. En luftledning (12 kV) löper genom sydöstra delen av naturreservatet. Elledningen ägs av Ellevio AB. Reparation, underhåll och trädsäkring av befintliga elledningar, vajrar med tillhörande markförankring för telemast, har införts som undantag från A-föreskrifterna.

Genom naturreservatet löper en mindre grusväg i nord-sydlig riktning. Telia har rätt att använda denna väg över fastigheten Underslös 1:6 för att nå telemasten och byggnaderna. Telia Sverige Net fastigheter AB har via ett avtal med Länsstyrelsen

givit en underupplåtelse så att Länsstyrelsen kan nyttja vägen för förvaltning av naturreservatet. För att förhindra att motordrivna fordon tar sig fram via grusvägen finns en vägbom uppsatt ca 50 m söder om väg 163. Länsstyrelsen ansvarar inte för förvaltningen av denna vägbom. Bilburna besökare till naturreservatet hänvisas till parkeringsplats som kommer att anläggas norr om vägbommen.

Två mindre byggnader tillhörande markägaren av Underslös 1:6 ligger i området men har undantagits från naturreservatet. Fram till den östra byggnaden möjliggörs framförande av motordrivna fordon för markägaren inom naturreservatet genom ett undantag i A-föreskrifterna.

DEL B – SKÖTSEL AV UNDERSLÖS

3. Skötsel och bevarandemål

3.1 Indelning i skötselområden

Indelning av skötselområden utgår normalt från skötselbehovet. Naturreservatet är indelat i två skötselområden.

Skötselområdena är:

1. I huvudsak fri utveckling med möjlighet till punktvisa åtgärder - Barrskog, med inslag av lövträd, barrsumpskog och våtmarker.
2. Naturvårdande åtgärder - Ådellövskog, med bok och ek.

Förekommande naturtyper i området och vad indelningen grundar sig på, redovisas i tabell 2.

3.2 Bevarandemål

Bevarandemålen preciserar syftet för respektive skötselområde och ger en beskrivning av hur det ska se ut när gynnsamt tillstånd råder. De ger också förutsättningarna för den uppföljning som planeras.

3.3 Skötselområden med mål och åtgärder

Skötselområde 1. I huvudsak fri utveckling med möjlighet till punktvisa åtgärder.

Delområde	Areal (ha)
1	40,65

Beskrivning

Skötselområdet avser den del av naturreservatet som till stor del domineras av barrskog av orörd karaktär med inslag av lövträd, barrsumpskog och våtmarker. I området finns många äldre träd och mycket död ved.

Bevarandemål

Det övergripande målet är att låta skogsmarken utvecklas fritt efter naturligt förekommande processer. Detta resulterar i strukturer, såsom gamla, grova träd och stående samt liggande träd, vilka är kännetecknande för ett naturligt fungerande och

av människan i låg grad påverkat skogsekosystem. Arealen opåverkad naturskog och tillgången till död ved ökar därmed. Naturvårdande skötselinsatser i mindre omfattning kan dock utföras för att säkerställa överlevnaden och utvecklingen av lövträd (främst ek). Dessa åtgärder kan ske utan att områdets orörda karaktär påverkas negativt.

Skötselåtgärder

För att gynna vissa grövre lövträd och senvuxna lövträd (främst ek) bör dessa friställas. Friställning kan ske genom ringbarkning eller fällning av ett mindre antal träd. Fällda träd ska vara kvar i reservatet och för att öka mängden död ved.

Skötselområde 2. Naturvårdande åtgärder - Ädellövskog, med bok och ek.

Delområde	Areal (ha)
1	0,5
2	0,2
3	0,05
Summa	0,75

Beskrivning

Skötselområdet är indelat i tre delområden där bok och ek dominerar.

Delområde 2.1 består av bokskog med inslag av ek. Bokskogen kan vara planterad eller naturligt uppkommen. Riktade skogsbruksåtgärder har genomförts av fastighetsägaren där inträngande barrträd tidigare har tagits bort.

Delområde 2.2 består av ek- och bokskog. Riktade skogsbruksåtgärder har genomförts av fastighetsägaren där inträngande barrträd tidigare har tagits bort.

Delområde 2.3 består av bokskog. Riktade skogsbruksåtgärder har genomförts av fastighetsägaren där inträngande barrträd tidigare har tagits bort.

Bevarandemål

Målet för delområdena 2.1-2.3 är att med naturvårdande åtgärder återskapa lövträdssuccessioner och lövträdsvärden med lövrika miljöer och med gott om död ved. Naturvårdande skötselinsatser för att gynna bok och ek ska utföras genom att uppslag av gran och lövsly röjs bort. Ungträd av bok och ek ska dock kvarlämnas för att säkerställa överlevnaden och utvecklingen av bok- och ekskogen. För att påskynda mängden död ved, skapa luckor och flerskiktning kan ringbarkning eller veteranisering av vissa lövträd utföras.

Skötselsåtgärder

Återkommande röjningar av gran och lövsly. Ringbarkning eller veteranisering av vissa lövträd.

Delområde 2.1. Foto: Länsstyrelsen, augusti 2018.

4. Friluftsliv

Karta med informationstavlor och parkeringsplats finns i bilaga 3.1.

Bevarandemål

Att låta området vara tillgängligt för allmänheten och att besökare ska få relevant information om området. En parkering för 1-2 bilar ska anläggas enligt nyttjanderättsavtal. Aktuell information om naturreservatet ska finnas på länsstyrelsens hemsida och två underhållna informationstavlor ska finnas i anslutning till norra delen av naturreservatet och vid parkeringsplats.

Engångsåtgärder

Två informationstavlor ska sättas upp på de platser som är markerade på karta i bilaga 3.1. Tavlorna ska utföras enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar "Att skylta skyddad natur". De ska bland annat innehålla karta över reservatet samt beskriva dess syfte, bevarandevärden och gällande föreskrifter för allmänheten. En engelsk text eller en engelsk sammanfattning ska finnas.

Underhållsåtgärder

Informationstavlorna och parkeringsplatsen ska tillses regelbundet och underhållas vid behov av förvaltaren.

5. Gränsmarkering

Reservatets gräns ska märkas ut i fält. Gränsmarkeringar ska utföras enligt Naturvårdsverkets anvisningar "Att skylta skyddad natur".

6. Uppföljning

6.1 Dokumentation av skötselåtgärder

Skötselåtgärder som utförs i reservatet bör dokumenteras av den som utför åtgärden. Av dokumentationen bör framgå:

- åtgärd
- plats (skötselområde)
- kostnad
- tidpunkt
- utförare

6.2 Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. I en särskild uppföljningsplan kommer målindikatorer att anges. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i skötselplanen uppfylls och att skötseln fungerar. Uppföljningen kommer vara en viktig hjälp för förvaltarens planering av skötselarbetet.

6.3 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras när uppföljningen indikerar att det behövs.

7. Planerad förvaltning

Naturreseptatet förvaltas av Västkoststiftelsen. Förvaltningen av naturreseptatet be-
kostas av staten.

Sammanfattning och prioritering av skötselplanens åtgärder. Prioritering inom intervall 1-3 där 1 är högsta prioritet att genomföra.

Åtgärd	När/intervall	Prioritet
Gränsmarkering	2019	1
Informationstavlur	2019	1
Parkeringsplats för 1-2 bilar	2019	1
Röjning av gran och lövsly, ringbarkning och veteranisering av vissa lövträd	Vart 5:år	2
Uppföljning av skötselåtgärd	Vid behov	3

8. Referenser

ArtDatabanken, 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Naturvårdsverket, 2003. Att skylta skyddad natur. Naturvårdsverket, Stockholm.

Naturvårdsverket, 2003. Kartering av skyddade områden – skogstyper i naturreseptat och nationalparker. Rapport 5282, Naturvårdsverket, Stockholm.

Nitare, J. (red.), 2010. Signalarter - indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.

Pro Natura, 1992. Naturbeskrivning av kronoparken Underslös. Pro Natura.

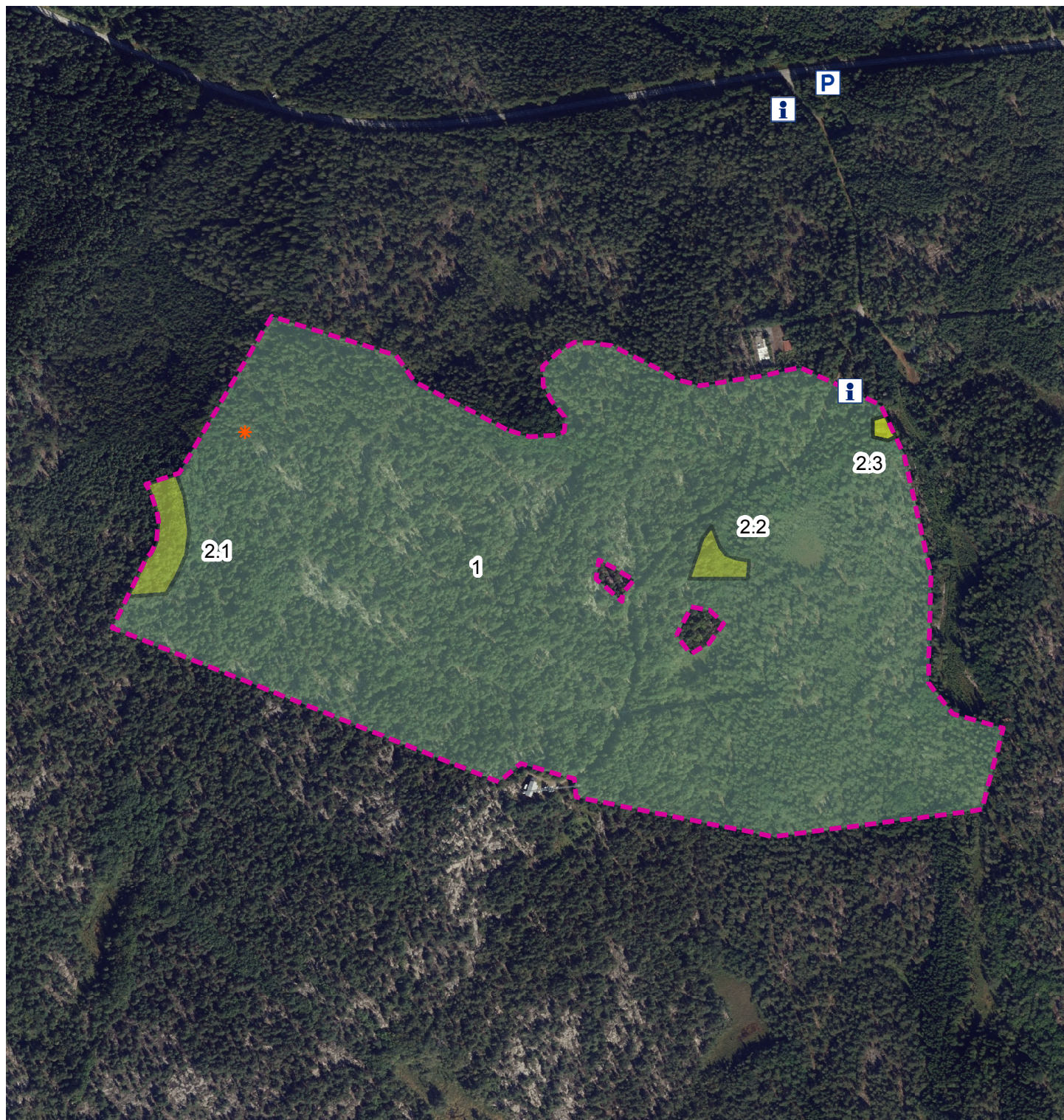
Pro Natura, 2016. Inventering av kryptogamer inom del av Underslös. Pro Natura.

Lindner, J., 1935. Skogens krönika i Göteborgs och Bohus län.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, 1995. Värdefulla odlingslandskap i Göteborgs och Bohus län. Rapport 1995:21.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser åren 1866-1870. Göteborgs och Bohus län. Bidrag till Sveriges officiella statistik.

Statsutskottets Utlåtande N:o 44. 1896. Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från indragna militiebostället Underslös i Göteborgs och Bohus län.

Bilaga 3.1, Skötselplanekarta Naturreservatet Underslös, Tanums kommun

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

- Reservatsgräns
- Skötselområde 1: I huvudsak fri utveckling
- Skötselområde 2. Naturvårdande åtgärder
- P-plats
- Informationsskylt
- Mindre grotta

0 100 200 Meter

Illustrationskarta till skötselplan för
naturreservatet Underslös
Tillhör Länsstyrelsens beslut
2018-11-22, dnr 511-10484-2016

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Bilaga 3.2

Arter

Tabell 1.

Förekomst av

- signalarter (S), arter som används för att lokalisera och urskilja skogar med höga naturvärden (Skogsstyrelsen, Nitare 2010).
- rödlistade arter uppdelade enligt Artdatabankens kategorier: Nationellt utdöd (RE); Akut hotad (CR); Starkt hotad (EN); Sårbar (VU); Nära hotad (NT); Kunskapsbrist (DD), (ArtDatabanken 2015).
- arter (EU) som är listade i EUs fågeldirektiv (direktiv 79/409/EEG) annex 1 och art- och habitatdirektiv (direktiv 92/43/EEG) annex 2 och 4.

Art	Kategori	Inventering, år	Fyndplats	Källa/Uppgiftslämnare
Mossor				
Västlig hakmossa	S	2016	Inom reservatet	Pro Natura
Blåmossa	S	2016	Inom reservatet	Pro Natura
Klipptussar		2016	Inom reservatet	Pro Natura
Klippfrullania	S	2016	Inom reservatet	Pro Natura
Krusig ulota		2016	Inom reservatet	Pro Natura
Stubbspretmossa	S	2016	Inom reservatet	Pro Natura
Fällmossa	S	2016	Inom reservatet	Pro Natura
Vågig sidenmossa	S	2016	Inom reservatet	Pro Natura
Lavar				
Korallav	S	2016	Inom reservatet	Pro Natura
Rostfläck	S	2016	Inom reservatet	Pro Natura
Papillav		2016	Inom reservatet	Pro Natura
Kärlväxter				
Fläcknycklar	S	2016	Inom reservatet	Pro Natura
Svampar				
Ekticka	NT	2016	Inom reservatet	Länsstyrelsen
Blek ostronskivling		2016	Inom reservatet	Pro Natura
Rävticka	S	2016	Inom reservatet	Artportalen
Svavelticka		2016	Inom reservatet	Pro Natura
Västlig rostticka	S	2016	Inom reservatet	Pro Natura
Fåglar				
Spillkråka	NT/EU	2016	Inom reservatet	Pro Natura
Orre	EU	2016	Inom reservatet	Pro Natura
Tjäder	EU	2016/2018	Inom reservatet	Pro Natura/Länsstyrelsen
Tretåig hackspett	NT/EU	2016	Inom reservatet	Pro Natura
Trädlärka	EU	2016	Inom reservatet	Pro Natura
Nattskärra	EU	2016	Inom reservatet	Pro Natura
Korp		2017	Inom reservatet	Länsstyrelsen
Groddjur				
Vanlig padda		2017	Inom reservatet	Länsstyrelsen

Bilaga 3.3

Naturtyper

Tabell 2: Markslag och naturtyper. Samtliga arealer är hämtade från: Kartering av skyddade områden (KNAS), (Naturvårdsverket 2003).

Markslag och Naturtyp	Areal (ha)
Barrskog:	26,7
Tallskog	18,2
Barrblandskog	2,8
Lövblandad barrskog	5,7
Lövskog:	3,6
Ädellövskog	0,8
Triviallövskog med ädellövinslag	0,2
Triviallövskog	2,6
Sumpskog:	0,6
Barrsumpskog	0,5
Lövsumpskog	0,1
Ungskog inkl. hyggen	0,2
Sumpskogsimpediment	0,1
Övriga skogsimpediment	9,3
Våtmark	0,9

Summa: 41,4 ha varav produktiv skog 31 ha.